

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

 SENIOR +

senior.gov.pl

Sprawozdanie z realizacji programu wieloletniego "Senior+" na lata 2021-2025

Edycja 2021

I. Spis treści

I.	Wstęp	4
II.	Cel programu	4
III.	Zakres programu	6
IV.	Finansowanie programu	7
V.	Działania realizowane w ramach edycji 2021 programu	8
1.	Ogólne informacje o konkursie ofert w ramach edycji 2021 programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025	8
2.	Ocena ofert w ramach modułu 1 programu	8
3.	Podział środków w ramach modułu 1 na podstawie rozdziału V pkt 20 programu	12
4.	Ocena ofert w ramach modułu 2 programu	12
5.	Warunki wykorzystania dotacji w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii	15
6.	Wskaźniki programu	16
7.	Monitoring programu	17
8.	Wizyty monitoringowe dofinansowanych zadań publicznych	19
1)	Informacje ogólne	19
2)	Zakres podmiotowy wizyt monitoringowych w 2021 r.	19
3)	Cel wizyt monitoringowych	20
4)	Wyniki wizyt monitoringowych	20
VI.	Poziom wykonania wydatków programu w 2021 r.	21
1.	Poziom wykonania wydatków z edycji 2021 programu	21
2.	Poziom wykonania wydatków z edycji 2020 programu, które nie wygasły z upływem 2020 r.	24
VII.	Rodzaje usług realizowanych w ramach ośrodków „Senior+”	25
1.	Usługi socjalne	25
2.	Edukacyjne	25
3.	Kulturalno-oświatowe	27
4.	Aktywności ruchowej lub kinezyterapii	30
5.	Sportowo-rekreacyjne	31
6.	Aktywizujące społecznie (w tym wolontariat międzypokoleniowy)	33
7.	Terapia zajęciowa	34
VIII.	Podsumowanie i rekomendacje	35
IX.	Spis zdjęć	36
X.	Spis wykresów	36
XI.	Spis tabel	36
XII.	Spis załączników	37

I. Wstęp

Program wieloletni „Senior+” na lata 2021–2025¹, zwany dalej programem, jest kontynuacją programu wieloletniego „Senior+” na lata 2015–2020 i obejmuje swoim zasięgiem wszystkie województwa. Program zakłada wspieranie finansowe jednostek samorządu terytorialnego, w zakresie realizacji zadań własnych, polegających na prowadzeniu i zapewnieniu miejsc w ośrodkach wsparcia.

W oparciu o doświadczenia z realizacji programu wieloletniego „Senior+” na lata 2015–2020, w 2021 r. do programu wprowadzono m.in. następujące zmiany:

- 1) zwiększono kwotę maksymalną przeznaczoną na utworzenie Dziennego Domu „Senior+” z 300 tys. zł do 400 tys. zł, a kwotę maksymalną przeznaczoną na utworzenie Klubu „Senior+” ze 150 tys. zł do 200 tys. zł,
- 2) podwyższono dofinansowanie z 300 zł do 400 zł na miesiąc na 1 seniora w ramach kosztów funkcjonowania Dziennego Domu „Senior+”, przy jednoczesnym zmniejszeniu wymaganego minimalnego wkładu własnego dla tego zadania z 60% do 50%, oraz pozostawiono dofinansowanie w wysokości 200 zł na miesiąc na 1 seniora w ramach kosztów funkcjonowania Klubu „Senior+”, przy jednoczesnym zmniejszeniu wymaganego minimalnego wkładu własnego dla tego zadania z 60% do 50%,
- 3) zmieniono określony w programie minimalny standard ośrodków – m.in. określono minimalną powierzchnię użytkową w ośrodkach wsparcia „Senior+”, przypadającą na jednego uczestnika (nie mniej niż 5 m²) oraz zmieniono poziom standardu zatrudnienia pracowników (zezwolono na zatrudnianie stażystów),
- 4) ustalono minimalną liczbę godzin, podczas których Klub „Senior+” będzie świadczył usługi (co najmniej 20 godzin tygodniowo).

Wprowadzone zmiany przyczyniły się do urealnienia stawek i zwiększenia zainteresowania samorządów udziałem w programie.

Zapraszamy do zapoznania się z niniejszym sprawozdaniem, dotyczącym realizacji programu w 2021 roku.

II. Cel programu

Celem strategicznym programu jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa seniorów w życiu społecznym, poprzez dofinansowanie rozbudowy infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym oraz zwiększenie miejsc w ośrodkach wsparcia „Senior+”, tj. wsparcie działań jednostek samorządu w rozwoju na ich terenie sieci Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”.

Celem operacyjnym programu jest zapewnienie wsparcia seniorom – osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60 lat i więcej – poprzez umożliwienie im korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywności, a także obejmującej usługi w zakresie aktywności

---

¹ Uchwała nr 191 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025 (M.P. z 2021 r. poz.10)

ruchowej lub kinezyterapii, oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej – w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym.

W ramach programu udostępniana jest seniorom infrastruktura pozwalająca na aktywne spędzanie wolnego czasu, a także zaktywizowanie i zaangażowanie seniorów w działania samopomocowe i na rzecz środowiska lokalnego.

Program jest elementem polityki społecznej państwa w zakresie:

- stworzenia warunków do aktywnego starzenia się społeczeństwa,
- wsparcia finansowego jednostek samorządu w realizacji zadań własnych określonych w art. 17 ust. 2 pkt 3, art. 19 pkt 11 oraz art. 21 pkt 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, z późn. zm.),
- rozwoju różnorodnych środowiskowych form opieki dziennej dla osób starszych, w tym sieci placówek dziennego pobytu,
- wsparcia działań na rzecz solidarności międzypokoleniowej i wewnątrzpokoleniowej seniorów,
- integracji społecznej środowiska seniorów, w tym rozwoju działań samopomocowych,
- zwiększenia zaangażowania seniorów w życie rodzinne i społeczności lokalnych,
- poprawy jakości życia seniorów w środowisku rodzinnym i lokalnym.

Zdjęcie 1: Prace Seniorów z Klubu „Senior+” w Niewiatrowicach (woj. świętokrzyskie) - źródło archiwum własne Departamentu Polityki Senioralnej MRiPS

III. Zakres programu

Program polega na wsparciu tworzenia i funkcjonowania ośrodków wsparcia, tj. Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”, przez jednostki samorządu terytorialnego, których strategie rozwoju pomocy społecznej uwzględniają rozwój infrastruktury dla osób starszych, lub w których brak jest innej infrastruktury pomocy społecznej tego typu.

W ramach programu jednostki samorządu terytorialnego mogą także ubiegać się o uzyskanie środków finansowych przeznaczonych na zapewnienie funkcjonowania już istniejących ośrodków wsparcia „Senior+”, które zostały utworzone na podstawie zawartych umów dotacyjnych w latach 2015–2020.

Jednostki samorządu terytorialnego mogą realizować zadanie w partnerstwie z podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1327 i 1265) lub po uzyskaniu dotacji w ramach programu mogą zlecić realizację zadania tym podmiotom.

Program umożliwia udzielenie wsparcia seniorom nieaktywnym zawodowo w wieku 60+.

W ramach edycji 2021 programu, jednostki samorządu terytorialnego, w trybie otwartego konkursu ofert, mogły ubiegać się o uzyskanie środków finansowych przeznaczonych na:

- 1) **moduł 1** – jednorazowe wsparcie finansowe na utworzenie i/lub wyposażenie ośrodka wsparcia w wysokości do 80% całkowitego kosztu realizacji zadania. Dofinansowanie nie mogło być wyższe niż 400 tys. zł w przypadku Dziennego Domu „Senior+” oraz 200 tys. zł w przypadku Klubu „Senior+”. W przypadku, gdy budynek nie był własnością jednostki samorządu terytorialnego, dofinansowanie w ramach modułu 1 programu przysługiwało jedynie na wyposażenie ośrodka wsparcia;
- 2) **moduł 2** – zapewnienie funkcjonowania już istniejących ośrodków wsparcia, utworzonych w ramach modułu 1. Dofinansowaniu z budżetu państwa mogły podlegać działania związane z całorocznym bieżącym utrzymaniem ośrodka wsparcia. Kwota dofinansowania na działalność bieżącą ośrodków wsparcia uruchomionych w ramach programu wynosiła miesięcznie na utrzymanie jednego miejsca nie więcej niż 400 zł w Dziennym Domu „Senior+” oraz nie więcej niż 200 zł w Klubie „Senior+”, przy czym dotacja nie stanowiła więcej niż 50% całkowitego kosztu realizacji zadania.

Kryteria odpłatności za pobyt seniora w ośrodku wsparcia ustalała jednostka samorządu terytorialnego. Dodatkowo jednostka samorządu określała zasady uczestnictwa seniorów w zajęciach oferowanych przez ośrodki wsparcia „Senior+”.

Ze środków programu pokrywane były tylko koszty związane bezpośrednio z realizacją zadania.

IV. Finansowanie programu

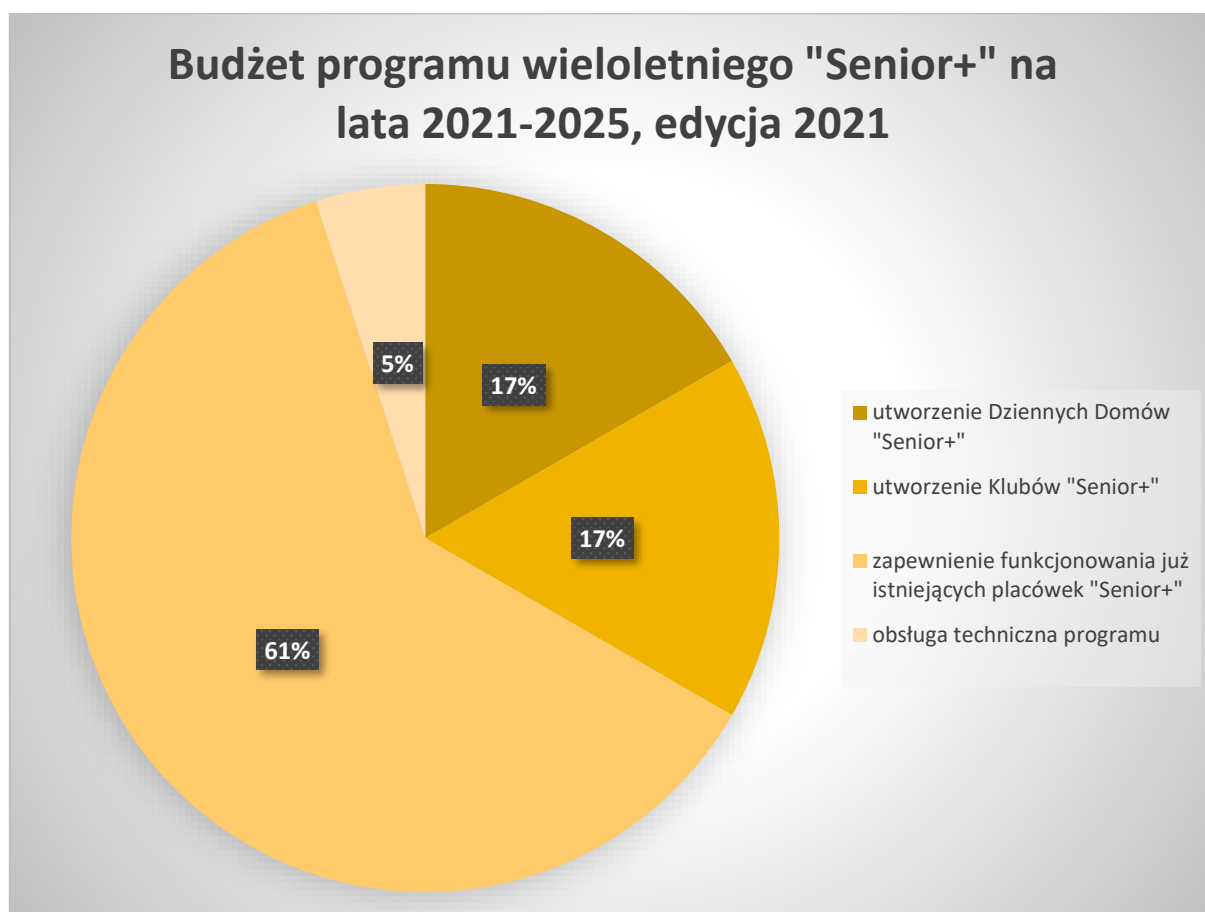
Wysokość środków publicznych, przeznaczonych na realizację programu w 2021 r., wynosiła 60 mln zł. Budżet programu składał się z dwóch części – dotacji i środków technicznych. Ponieważ dotacja nie mogła stanowić mniej niż 95% budżetu rocznego, a środki techniczne nie więcej niż 5% budżetu rocznego, wysokość środków zaplanowano w następujący sposób:

- 1) utworzenie Dziennych Domów „Senior+” – 10 mln zł;
- 2) utworzenie Klubów „Senior+” – 10 mln zł;
- 3) zapewnienie funkcjonowania już istniejących ośrodków wsparcia – 37 mln zł;
- 4) obsługa techniczna programu – 3 mln zł.

Środki finansowe na realizację programu zaplanowane były w budżecie państwa i ujęte w części 83 – Rezerwy celowe, poz. 69.

Budżet programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025 dla edycji 2021 przedstawia Wykres 1.

Wykres 1: Budżet programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025, edycja 2021

V. Działania realizowane w ramach edycji 2021 programu

1. Ogólne informacje o konkursie ofert w ramach edycji 2021 programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025

W ramach edycji 2021 programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025 jednostki samorządu terytorialnego mogły ubiegać się o uzyskanie środków finansowych przeznaczonych na:

- 1) jednorazowe wsparcie finansowe na utworzenie lub wyposażenie ośrodka wsparcia (moduł 1);
- 2) zapewnienie funkcjonowania już istniejących ośrodków wsparcia (moduł 2).

Ogłoszenie o otwartym konkursie ofert opublikowano 26 lutego 2021 r.

W ramach konkursu jednostki samorządu terytorialnego złożyły 809 ofert.

64 oferty zostały odrzucone przez wojewodów ze względów formalnych, natomiast 13 jednostek samorządu terytorialnego zrezygnowało z udziału w konkursie. Ponadto 1 oferta, złożona w ramach modułu 2 programu, została wyłączona z postępowania.

Ocenie merytorycznej podlegały 732 oferty (w tym 170 w module 1 i 562 w module 2), na łączną kwotę 74 520 832,77 zł.

W edycji 2021 programu, dofinansowanie przyznano w sumie 674 ofertom, na łączną kwotę 59 149 943,69 zł.

Wyniki konkursu zostały podane do publicznej wiadomości (4 maja 2021 r.) na stronach internetowych Ministerstwa: www.senior.gov.pl i gov.pl/rodzina, a także przekazane do urzędów wojewódzkich.

2. Ocena ofert w ramach modułu 1 programu

W ramach modułu 1 programu wojewodowie ocenili 201 ofert, na podstawie niżej przedstawionych kryteriów:

- 1) Kryteria formalne oceny ofert:
  - a) złożenie oferty przez uprawniony podmiot w terminie określonym w ogłoszeniu o konkursie,
  - b) złożenie oferty na odpowiednim formularzu określonym w ogłoszeniu o konkursie,
  - c) podpisanie oferty przez osoby uprawnione do reprezentowania oferenta w sprawach majątkowych,
  - d) kompletność oferty, a w szczególności prawidłowe wypełnienie zawartych w formularzu pól i załączenie wszystkich wymaganych załączników,
  - e) zgodność planowanych w projekcie działań z celami i założeniami Programu,
  - f) szczegółowość oferty i opis poszczególnych działań w zakresie realizacji zadania,

- g) zapewnienie wymaganego finansowego wkładu własnego (minimum 20% wartości dla zadań realizowanych w ramach modułu 1 lub minimum 50% wartości dla zadań realizowanych w ramach modułu 2),
- h) spełnienie innych wymogów formalnych określonych w Programie lub ogłoszeniu konkursowym.

2) Kryteria merytoryczne oceny ofert w module 1 konkursu:

- a) racjonalność kalkulacji kosztów zadania (od 0 do 3 pkt),
- b) spójność planowanych w projekcie działań (od 0 do 3 pkt),
- c) standard ośrodka (od 0 do 2 pkt),
- d) zasoby rzeczowe (od 0 do 2 pkt),
- e) zasoby kadrowe (od 0 do 2 pkt),
- f) udział podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w realizacji zadania (od 0 do 1 pkt).

Po przeprowadzeniu oceny ofert przez wojewodów, 31 ofert zostało odrzuconych ze względów formalnych. Wykazy ofert odrzuconych ze względów formalnych poszczególne urzędy wojewódzkie zamieściły na swoich stronach internetowych, z informacją o przyczynie odrzucenia oferty.

170 ofert, które pozytywnie przeszły ocenę formalną, zostało rozpatrzonych pod względem merytorycznym.

Listy ofert, zakwalifikowanych do dalszego postępowania, wojewodowie przekazali do ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego.

Ponieważ suma kwot określonych w ofertach przekraczała budżet programu, Minister dokonał wyboru ofert. Podczas oceny zastosowano kryteria określone w ogłoszeniu o konkursie, tj.:

- 1) funkcjonowanie ośrodka utworzonego w ramach programu wieloletniego „Senior+” w ubiegłych latach w tej samej gminie/ mieście/ powiecie;
- 2) planowane utworzenie ośrodka „Senior+” w gminie/ powiecie;
- 3) liczba funkcjonujących ośrodków dziennego pobytu dla osób starszych w tej samej gminie/ mieście/ powiecie;
- 4) realizacja projektów aktywizujących osoby starsze w ramach Programu Rządowego na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020, edycja 2020 w tej samej gminie/ mieście/ powiecie;
- 5) sytuacja demograficzna jednostki samorządu terytorialnego (odsetek osób starszych w wieku 60+ w populacji).

Po przeprowadzeniu oceny ofert przez Ministra, dofinansowanie otrzymało 113 ofert, w tym:

- 93 oferty z najwyższą liczbą (13 i 12) punktów, uzyskanych przez jednostki samorządu terytorialnego na etapie oceny wojewodów, z wyjątkiem oferty nr 4105 Górowa Iławeckiego (woj. lubelskie). Gmina Górowo Iławeckie otrzymała w 2015 r. środki na Dzienny Dom „Senior+”, a następnie zamknęła ośrodek;
- 20 ofert, które otrzymały w wyniku oceny wojewodów 11 pkt i nie miały żadnego ośrodka utworzonego w ramach programu wieloletniego „Senior+”.

Wykaz jednostek samorządu terytorialnego, które otrzymały dofinansowanie na utworzenie i wyposażenie Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+” w ramach modułu 1 programu, stanowi załącznik nr 1 do niniejszego sprawozdania.

Ośrodki wsparcia „Senior+”, które otrzymały dofinansowanie w ramach konkursu, oferowały łącznie 2 524 miejsca dla osób starszych. Liczbę Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”, które otrzymały dofinansowanie, w ramach modułu 1 konkursu, wraz z liczbą oferowanych przez nie miejsc, w podziale na województwa, przedstawia Tabela 1.

Tabela 1: Liczba Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”, wraz z oferowaną liczbą miejsc, w podziale na województwa

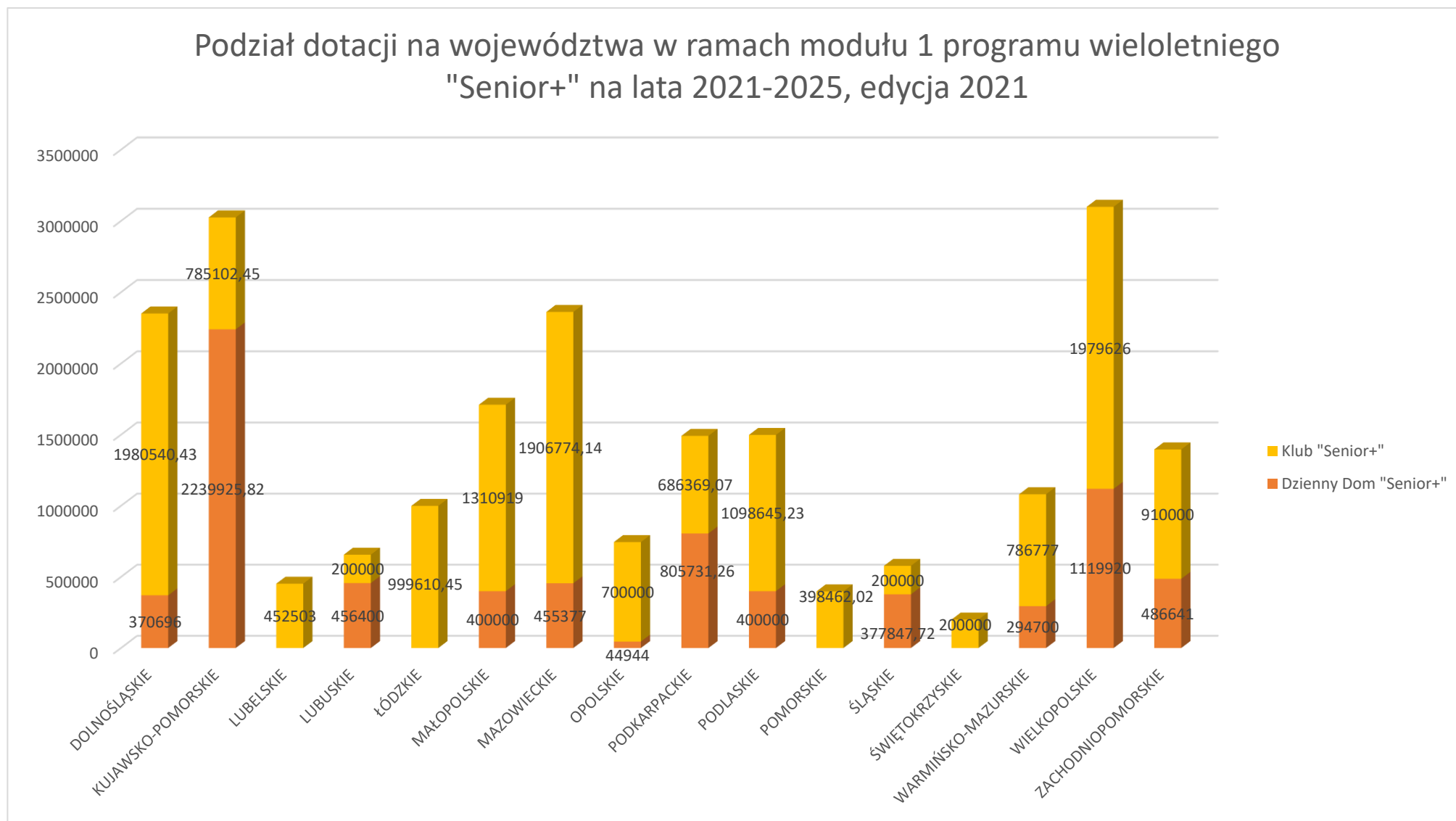
Województwo	Dzienny Dom „Senior+”		Klub „Senior+”		Razem: Liczba miejsc	Razem: liczba ośrodków wsparcia
	Liczba miejsc	Liczba ośrodków	Liczba miejsc	Liczba ośrodków		
DOLNOŚLĄSKIE	42	2	231	10	273	12
KUJAWSKO-POMORSKIE	220	8	113	6	333	14
LUBELSKIE			60	3	60	3
LUBUSKIE	50	2	20	1	70	3
ŁÓDZKIE			121	5	121	5
MAŁOPOLSKIE	15	1	254	9	269	10
MAZOWIECKIE	55	2	250	11	305	13
OPOLSKIE	30	1	105	4	135	5
PODKARPACKIE	70	3	80	4	150	7
PODLASKIE	10	1	120	7	130	8
POMORSKIE			34	2	34	2
ŚLĄSKIE	36	1	15	1	51	2
ŚWIĘTOKRZYSKIE			10	1	10	1
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	30	1	109	5	139	6
WIELKOPOLSKIE	75	3	256	12	331	15
ZACHODNIOPOMORSKIE	35	2	78	5	113	7
Razem:	668	27	1856	86	2524	113

Jednostki samorządu terytorialnego otrzymały w sumie 22 047 511,59 zł na utworzenie:

- 27 Dziennych Domów „Senior+” na łączną kwotę 7 452 182,80 zł,
- 86 Klubów „Senior+” na łączną kwotę 14 595 328,79 zł.

Podział środków na województwa obrazuje Wykres 2.

Wykres 2: Podział dotacji na województwa w ramach modułu 1 programu wieloletniego „Senior+” na lata 202–2025, edycja 2021

3. Podział środków w ramach modułu 1 na podstawie rozdziału V pkt 20 programu

Na podstawie rozdziału V pkt 20 programu, w przypadku rezygnacji lub zwrotu środków przez podmioty, które otrzymały dofinansowanie, minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego może przyznać w ramach modułu 1 środki finansowe jednostkom samorządu terytorialnego, które złożyły formalnie pozytywnie ocenione oferty, nie więcej niż do poziomu wnioskowanego dofinansowania.

W wyniku rezygnacji jednostek samorządu terytorialnego z przyjęcia dotacji, Minister przyznał jednostkom samorządu terytorialnego dotacje na utworzenie 5 Klubów „Senior+”, na łączną kwotę 731 670,20 zł.

Zestawienie ofert jednostek samorządu terytorialnego, które otrzymały dofinansowanie na podstawie rozdziału V pkt 20, w ramach programu wieloletniego "Senior+" na lata 2021–2025 edycja 2021, stanowi załącznik nr 2 do sprawozdania.

Zdjęcie 2: Kwietnik wykonany przez uczestników Dziennego Domu „Senior+” w Ćmielowie (woj. świętokrzyskie) - źródło archiwum własne Departamentu Polityki Senioralnej MRiPS

4. Ocena ofert w ramach modułu 2 programu

W ramach modułu 2 edycji 2021 programu, wojewodowie ocenili 595 ofert.

Po przeprowadzeniu oceny ofert przez wojewodów, 33 oferty zostały odrzucone ze względów formalnych. Wykazy ofert odrzuconych ze względów formalnych poszczególne urzędy wojewódzkie zamieściły na stronach internetowych, z informacją o przyczynie odrzucenia oferty.

Ponadto, minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego wyłączył z postępowania ze względów formalnych 1 ofertę – Gminy Józefów (nr 177), ponieważ klub wskazany przez gminę do dofinansowania nie został utworzony w ramach programu wieloletniego „Senior+”.

Dotację na zapewnienie funkcjonowania już istniejących ośrodków przyznano pozostałym ofertom, obniżając proporcjonalnie dofinansowanie o 11% wszystkim jednostkom samorządu terytorialnego. Wykaz jednostek samorządu terytorialnego, które otrzymały dofinansowanie na zapewnienie funkcjonowania Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+” w ramach modułu 2 programu, stanowi załącznik nr 3 do sprawozdania.

W sumie w 2021 r. dofinansowanie na funkcjonowanie ośrodków otrzymało 561 ofert na łączną kwotę 37 102 432,10 zł, w tym:

- a) 251 Dziennych Domów „Senior+” – na kwotę 25 711 132,90 zł (6698 miejsc),
- b) 310 Klubów „Senior+” – na kwotę 11 391 299,20 zł (7254 miejsca).

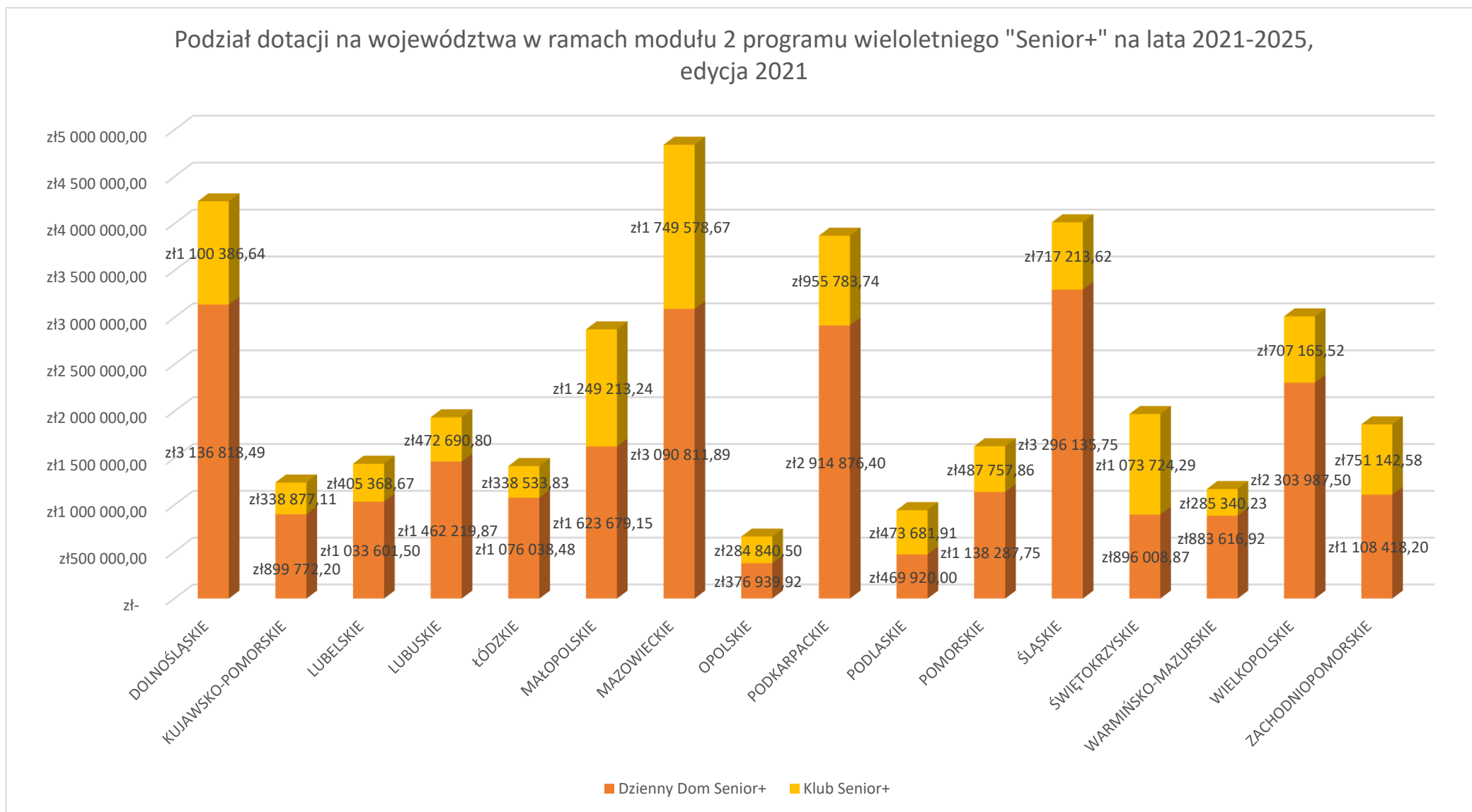
Podział dotacji na województwa w ramach modułu 2 programu, przedstawia Wykres 3.

Ośrodki wsparcia „Senior+”, które otrzymały dofinansowanie w ramach modułu 2 programu, oferowały łącznie 13 952 miejsca dla osób starszych. Liczbę Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”, które otrzymały dofinansowanie w ramach modułu 2 konkursu, wraz z liczbą oferowanych przez nie miejsc, w podziale na województwa, przedstawia Tabela 2.

Tabela 2: Liczba Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”, które otrzymały dofinansowanie w ramach modułu 2 konkursu, wraz z liczbą oferowanych przez nie miejsc, w podziale na województwa

Województwo	Dzienny Dom „Senior+”		Klub „Senior+”		Razem: liczba ośrodków wsparcia	Razem: liczba miejsc
	Liczba ośrodków	Liczba miejsc	Liczba ośrodków	Liczba miejsc		
DOLNOŚLĄSKIE	23	798	28	709	51	1507
KUJAWSKO-POMORSKIE	10	265	8	225	18	490
LUBELSKIE	12	280	11	255	23	535
LUBUSKIE	16	391	16	310	32	701
ŁÓDZKIE	11	278	8	185	19	463
MAŁOPOLSKIE	19	405	33	771	52	1176
MAZOWIECKIE	29	782	47	1061	76	1843
OPOLSKIE	5	125	9	207	14	332
PODKARPACKIE	30	724	27	575	57	1299
PODLASKIE	3	110	15	295	18	405
POMORSKIE	11	270	14	300	25	570
ŚLĄSKIE	28	863	19	500	47	1363
ŚWIĘTOKRZYSKIE	10	240	25	541	35	781
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	8	252	8	170	16	422
WIELKOPOLSKIE	24	634	21	520	45	1154
ZACHODNIOPOMORSKIE	12	281	21	630	33	911
Suma:	251	6698	310	7254	561	13952

Wykres 3: Podział dotacji na województwa w ramach modułu 2 programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025, edycja 2021

5. Warunki wykorzystania dotacji w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii

Zgodnie z treścią rozdziału VI pkt 16 programu, minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego może określić szczególne warunki wykorzystania dotacji w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii oraz w terminie 30 dni następujących po ich odwołaniu.

Ponieważ przez cały 2021 r. obowiązywał stan epidemii, minister określił w rozdziale VII ogłoszenia o konkursie zasady realizacji programu w edycji 2021. Zgodnie z zapisami ogłoszenia, w okresie zawieszenia działalności lub czasowego zamknięcia ośrodków wsparcia, spowodowanego skutkami COVID-19, których funkcjonowanie było finansowane w ramach modułu 2 programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025, edycja 2021, jednostkom samorządu terytorialnego przysługiwała dotacja na pokrycie bieżących kosztów ich prowadzenia (pkt 6).

Obniżono również próg wymaganej frekwencji z 70% do 50%. W przypadku gdy faktyczna frekwencja w danym miesiącu była o 50% mniejsza od dofinansowanej liczby utrzymywanych miejsc w danym ośrodku, każde dofinansowane miejsce (po zaokrągleniu w dół) poniżej wskazanego limitu stanowiło koszt niekwalifikowany, który podlegał zwrotowi jako część dotacji pobranej w nadmiernej wysokości. Przy wyliczeniu frekwencji uwzględniano liczbę osób objętych usługami ośrodka wsparcia lub alternatywnymi sposobami realizacji zajęć, prowadzonych poza siedzibą Dniennego Domu „Senior+”, czy Klubu „Senior+”.

Zdjęcie 3: Ceramika wykonana przez uczestników Dniennego Domu „Senior+” w Bolesławcu (woj. dolnośląskie) - źródło archiwum własne Departamentu Polityki Senioralnej MRiPS

6. Wskaźniki programu

Zgodnie z zapisami programu, w 2021 r. planowano utworzenie 75 ośrodków wsparcia „Senior+”, w tym 25 Dziennych Domów „Senior+” oraz 50 Klubów „Senior+”. Liczba seniorów korzystających z ośrodków wsparcia „Senior+”, na koniec 2021 r., miała wynosić 22 240 osób.

Do dnia 31 grudnia 2021 r., w ramach edycji 2021 programu utworzono 71 ośrodków wsparcia „Senior+”, w tym 14 Dziennych Domów „Senior+” oraz 57 Klubów „Senior+”, które łącznie oferowały seniorom 1 595 miejsc.

Ponadto, w 2021 r. powstało 27 ośrodków wsparcia, utworzonych z dotacji przyznanej jednostkom samorządu terytorialnego w edycji 2020 programu, ze środków, które nie wygasły z upływem roku budżetowego 2020 r. – w tym 10 Dziennych Domów „Senior+” i 17 Klubów „Senior+”, które oferowały seniorom łącznie 598 miejsc.

W sumie w 2021 r. powstało 98 ośrodków wsparcia „Senior+”, w tym 24 Dzielne Domy „Senior+” i 74 Kluby „Senior+”, na łączną liczbę 2 193 miejsc.

Według sprawozdań wojewodów, do końca 2021 r. funkcjonowało w Polsce 1 059 ośrodków wsparcia „Senior+” (wraz z utworzonymi w latach poprzednich), w tym 326 Dziennych Domów „Senior+” i 733 Kluby „Senior+”, które łącznie oferowały seniorom 25 670 miejsc. Liczbę ośrodków wsparcia „Senior+”, które funkcjonowały w 2021 r., przedstawia Tabela 3.

Tabela 3: Liczba i rodzaj ośrodków wsparcia „Senior+”, które funkcjonowały w Polsce w 2021 r., w podziale na województwa

Województwo	Liczba Dziennych Domów „Senior+”	Liczba Klubów „Senior+”	Razem: liczba ośrodków „Senior+”
dolnośląskie	27	56	83
kujawsko-pomorskie	21	40	61
lubelskie	17	28	45
lubuskie	17	28	45
łódzkie	12	22	34
małopolskie	22	73	95
mazowieckie	36	107	143
opolskie	7	22	29
podkarpackie	34	41	75
podlaskie	5	48	53
pomorskie	16	36	52
śląskie	35	48	83
świętokrzyskie	15	42	57
warmińsko-mazurskie	13	49	62
wielkopolskie	36	57	93
zachodniopomorskie	13	26	49
POLSKA	326	733	1059

Według sprawozdań wojewodów z realizacji programu w 2021 r., z oferty ośrodków wsparcia „Senior+” korzystało 28 432 seniorów. Liczbę seniorów (w podziale na województwa), którzy korzystali z oferty ośrodków wsparcia „Senior+” w 2021 r., oraz liczbę miejsc, które oferowały Dzielne Domy „Senior+” i Kluby „Senior+”, przedstawia Tabela 4.

Tabela 4: Liczba miejsc w ośrodkach wsparcia „Senior+” oraz liczba seniorów, którzy w 2021 r. skorzystali z usług ośrodka wsparcia „Senior+”

Województwo	Liczba miejsc w ośrodkach wsparcia „Senior+”	Liczba seniorów korzystających z usług ośrodków wsparcia „Senior+”
dolnośląskie	2246	2247
kujawsko-pomorskie	1563	1432
lubelskie	1012	1161
lubuskie	1061	1338
łódzkie	714	774
małopolskie	2386	2883
mazowieckie	3526	3325
opolskie	759	643
podkarpackie	1719	1790
podlaskie	1064	1113
pomorskie	1096	1460
śląskie	2292	2799
świętokrzyskie	1258	1853
warmińsko-mazurskie	1289	1324
wielkopolskie	2464	2861
zachodniopomorskie	1221	1429
Suma	25670	28432

Nie są to ostateczne efekty programu dla edycji 2021, ponieważ ze względu na pandemię COVID-19 – rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. z 2021 r., poz. 2407) – wydano zgodę na wydłużenie terminu realizacji zadań w ramach modułu 1 dla jednostek samorządu terytorialnego w 11 województwach, dotyczącą utworzenia 28 ośrodków wsparcia „Senior+”. W związku z powyższym ostateczne efekty edycji 2021 programu będą znane pod koniec 2022 r.

7. Monitoring programu

Zgodnie z treścią programu, w ramach monitoringu jego realizacji, odpowiednio wójt, burmistrz, prezydent miasta, starosta przekazali wojewodom roczne sprawozdania z realizacji programu na terenie jednostki samorządu terytorialnego. Termin złożenia sprawozdań upłynął trzydziestego dnia, licząc od dnia zakończenia realizacji zadania publicznego. Sprawozdania uwzględniały w szczególności następujące dane:

- 1) rzeczywistą liczbę seniorów objętych wsparciem w ramach programu;

- 2) koszt realizacji zadania w ramach programu ogółem, w tym ze środków własnych i z dotacji budżetu państwa;
- 3) liczbę Dziennych Domów „Senior+” oraz Klubów „Senior+”, utworzonych w danym roku w ramach programu;
- 4) liczbę ośrodków wsparcia, którym udzielono dotacji na działalność bieżącą;
- 5) podmiot prowadzący;
- 6) liczbę seniorów objętych poszczególnymi rodzajami usług (oraz opis usług).

Na podstawie sprawozdań, zebranych od jednostek samorządu terytorialnego, wojewodowie sporządzili sprawozdania roczne z realizacji programu na terenie województw za 2021 r., które następnie przekazali do ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Wzór sprawozdania wojewodowie otrzymali z MRiPS.

Sprawozdanie z realizacji programu w edycji 2021, zostanie przedstawione Radzie Ministrów najpóźniej do dnia 30 września 2022 r., a następnie Radzie ds. Polityki Senioralnej.

Minister sporządził w 2021 r. roczne sprawozdanie z realizacji programu wieloletniego „Senior+” na lata 2015–2020, edycja 2020, które przedłożył Radzie Ministrów w dniu 14 września 2021 r. Następnie, na posiedzeniu w dniu 28 października 2021 r., sprawozdanie z realizacji programu w 2020 r. wraz z wynikami monitoringu zostało przedstawione Radzie ds. Polityki Senioralnej.

Zdjęcie 4: Prace wykonane przez uczestników Klubu „Senior+” w Zawichoście (woj. świętokrzyskie)- źródło archiwum własne Departamentu Polityki Senioralnej MRiPS

8. Wizyty monitoringowe dofinansowanych zadań publicznych

1) Informacje ogólne

Pracownicy Departamentu Polityki Senioralnej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przeprowadzili – od września do grudnia 2021 r. – wizyty monitoringowe w 18 ośrodkach wsparcia „Senior+”, realizujących zadania dofinansowane w ramach edycji 2018–2020 programu, na obszarze województw: dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego. Ze względu na pandemię COVID-19, wizyty monitoringowe odbyły się przez Skype’a („e-monitoring”).

2) Zakres podmiotowy wizyt monitoringowych w 2021 r.

Wykaz Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”, w których pracownicy Departamentu Polityki Senioralnej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej przeprowadzili wizyty monitoringowe w 2021 r., przedstawia Tabela 5.

Tabela 5: Wykaz ośrodków wsparcia „Senior+”, w których pracownicy Departamentu Polityki Senioralnej przeprowadzili wizyty monitoringowe w 2021 r.

Lp.	Nazwa jednostki samorządu terytorialnego	Rodzaj ośrodka wsparcia	Adres ośrodka wsparcia
1	Bolesławiec (gmina miejska)	Dzienny Dom „Senior+”	ul. Staroszkolna 6c, 59-700 Bolesławiec
2	Gromadka (gmina wiejska)	Klub „Senior+”	ul. 11 listopada 92, 59-706 Gromadka
3	Świerzawa (gmina miejsko-wiejska)	Klub „Senior+”	ul. Kościuszki 2, 59-540 Świerzawa
4	Wińsko (gmina wiejska)	Dzienny Dom „Senior+”	ul. Piłsudskiego 34, 56-160 Wińsko
5	Wińsko (gmina wiejska)	Dzienny Dom „Senior+”	ul. Piłsudskiego 34a, 56-160 Wińsko
6	Mysłakowice (gmina wiejska)	Klub „Senior+”	ul. Daszyńskiego 29, 58-533 Mysłakowice
7	Rybno (gmina wiejska)	Klub „Senior+”	Dębień 9, 13-220 Rybno
8	Rybno (gmina wiejska)	Dzienny Dom „Senior+”	Jeglia 11, 13-220 Rybno
9	Rybno (gmina wiejska)	Klub „Senior+”	Szczupliny 55, 13-220 Rybno
10	Rybno (gmina wiejska)	Dzienny Dom „Senior+”	ul. Lubawska 12, 13-220 Rybno
11	Rybno (gmina wiejska)	Klub „Senior+”	Naguszewo, 13-220 Rybno
12	Rybno (gmina wiejska)	Klub „Senior+”	Tuczki 28, 13-220 Rybno
13	Bydgoszcz (gmina miejska)	Klub „Senior+”	ul. Fredry 3, 85-043 Bydgoszcz
14	Białe Błota (gmina wiejska)	Klub „Senior+”	ul. Jałowcowa 7, 86-065 Łochowo
15	Białe Błota (gmina wiejska)	Klub „Senior+”	ul. Kościelna 4, 86-005 Ciele
16	Brześć Kujawski (gmina miejsko-wiejska)	Klub „Senior+”	ul. Krakowska 14c, 87-880 Brześć Kujaw.
17	Brześć Kujawski (gmina miejsko-wiejska)	Klub „Senior+”	ul. Jodłowa 3/8, 87-880 Wieniec
18	Bukowiec (gmina wiejska)	Klub „Senior+”	ul. Dworcowa 7, 86-122 Bukowiec

3) Cel wizyt monitoringowych

Celem wizyt monitoringowych była weryfikacja prawidłowości realizacji zadania pod względem:

- zgodności działań z umową w zakresie utrzymania trwałości realizacji zadania,
- zasobów kadrowych i rzeczowych,
- zatrudnienia osób do realizacji zadania,
- roli partnerów w realizacji zadania,
- zachowania standardów lokalowych,
- sposobu rekrutowania uczestników projektu,
- opinii o realizowanym projekcie: organizatora i uczestników.

4) Wyniki wizyt monitoringowych

Pracownicy Departamentu Polityki Senioralnej Ministerstwa podczas wizyt monitoringowych ustalili, że wszystkie ośrodki „Senior+” realizują cele programu.

Ponadto, stwierdzono, że:

- 1) kierowanie osób do klubów następuje z pominięciem przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz postępowania administracyjnego, którego elementem jest wywiad środowiskowy;
- 2) ośrodki wsparcia, które ubiegają się o dofinansowanie w ramach modułu 2 programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025, nie spełniają standardów określonych w rozdziale IV.2. pkt 6 programu (Klub „Senior+” powinien zapewniać tygodniowo co najmniej 20-godzinną ofertę usług);
- 3) Kluby „Senior+” nie realizują usług aktywizujących społecznie, w tym wolontariatu, podczas gdy podstawową działalnością Klubów „Senior+” powinno być motywowanie seniorów do działań na rzecz samopomocy i działań wolontarystycznych na rzecz innych;
- 4) osoby kierujące ośrodkami nie były zatrudnione w wymiarze odpowiadającym czasowi pracy ośrodków (rozdział IV.2. pkt 8 programu);
- 5) jeden z Klubów „Senior+” nie spełniał standardów zatrudnienia określonych w programie, z uwagi na brak kierownika;
- 6) jeden z Klubów „Senior+” funkcjonował w ramach gminnego ośrodka kultury, co było niezgodne z art. 111a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej ;
- 7) Klub „Senior+” w Świerzawie został zamknięty na podstawie decyzji Wojewody Dolnośląskiego.

Jednostki samorządu terytorialnego, prowadzące ośrodki wsparcia, w których stwierdzono nieprawidłowości, zostały poinformowane przez Dyrektora Departamentu Polityki Senioralnej o wynikach monitoringu i zobowiązane do przeprowadzenia działań naprawczych. O wynikach monitoringu zostały powiadomione także wszystkie urzędy wojewódzkie, nadzorujące monitorowane ośrodki wsparcia.

Wszystkie jednostki samorządu terytorialnego poinformowały Dyrektora Departamentu Polityki Senioralnej o realizacji działań naprawczych.

VI. Poziom wykonania wydatków programu w 2021 r.

1. Poziom wykonania wydatków z edycji 2021 programu

W 2021 r. program był realizowany w ramach funkcji 13. Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny, zadania 13.1 Pomoc i integracja społeczna, podzadania 13.1.4 Wspieranie aktywnego starzenia się, działania 13.1.4.1. Wspieranie aktywnego starzenia się. Na realizację programu w rezerwie celowej w części 83 poz. 69 ujęte zostały środki w wysokości 60 000 tys. zł, z tego: 57 000 tys. zł na dotacje celowe i 3 000 tys. zł na obsługę techniczną.

Uruchomione środki stanowiły kwotę 58 622 tys. zł, wydatki wyniosły 53 967 tys. zł (w tym 5 623 tys. zł środków niewygasających), tj. 92% planu po zmianach. W ramach tych środków dofinansowano:

- bieżące funkcjonowanie 554 ośrodków wsparcia – Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”,
- utworzenie 71 nowych ośrodków wsparcia w całej Polsce (14 Dziennych Domów „Senior+” oraz 57 Klubów „Senior+”),
- wykonanie generatora ofert dla edycji 2021 programu.

Na obsługę programu uruchomione zostały środki z rezerwy celowej w części:

- 1) 85 – Budżety wojewodów w kwocie 574 tys. zł i zostały zrealizowane w wysokości 477 tys. zł (w tym 63 tys. zł środków niewygasających), czyli 83% planu po zmianach,
- 2) 44 – Zabezpieczenie społeczne w kwocie 57 tys. zł i zostały wykonane w wysokości 53 tys. zł, tj. 93% planu po zmianach.

Na dotacje celowe uruchomiono środki w kwocie 57 991 tys. zł. Wydatki zostały zrealizowane na poziomie 53 437 tys. zł (w tym 5 560 tys. zł środków niewygasających), czyli 92,1% planu po zmianach. Poziom wykorzystania dotacji – bez środków niewygasających z upływem 2021 r. – przez poszczególne województwa obrazuje **Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania..**

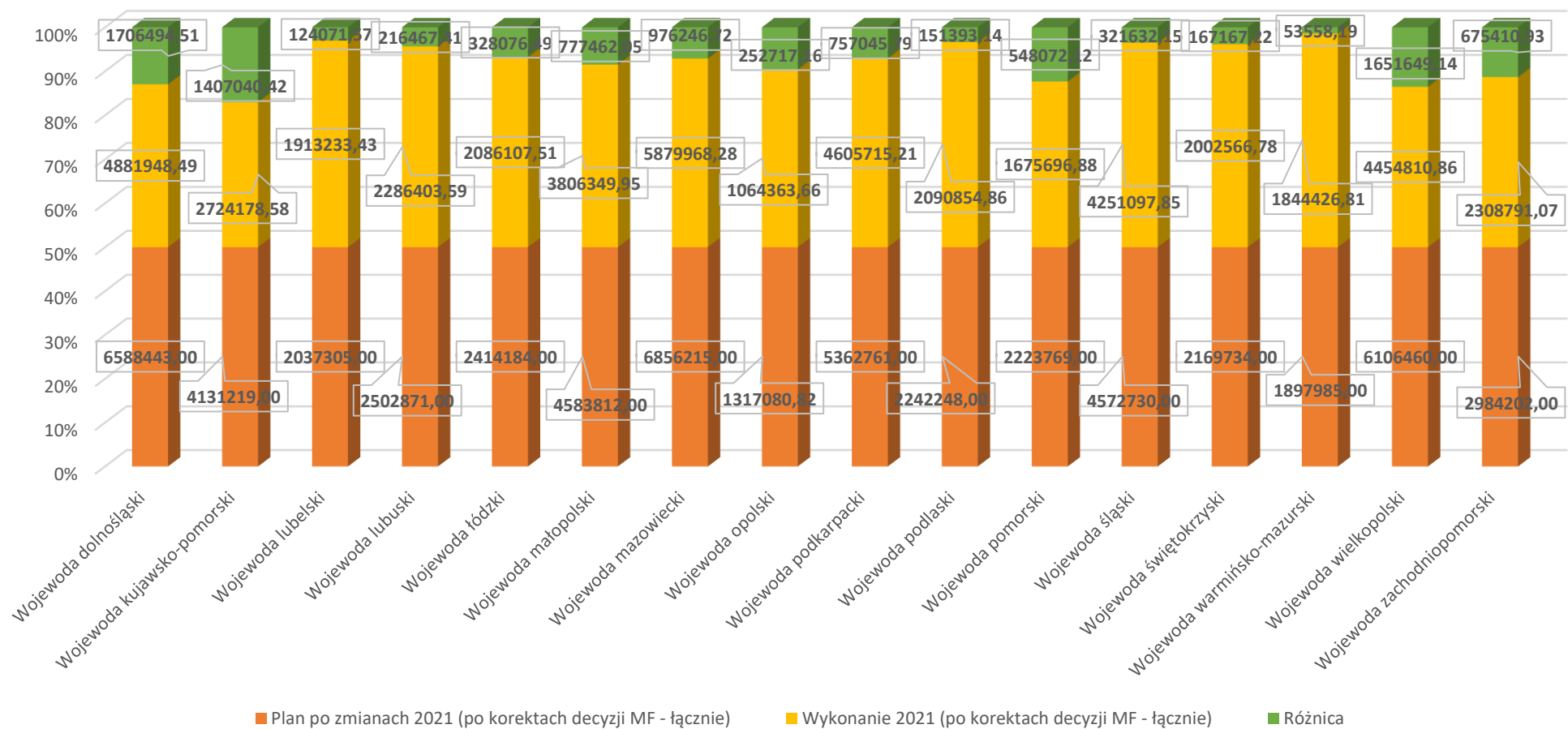
Niepełne wykorzystanie zaplanowanych na 2021 r. środków finansowych spowodowane było rezygnacją 19 jednostek samorządu terytorialnego z realizacji zadań publicznych, dofinansowanych w ramach konkursu w module 1, a także rezygnacją 7 gmin z dotacji w module 2.

Jako przyczyny rezygnacji jednostki samorządu terytorialnego wskazywały najczęściej:

- 1) trudną sytuację finansową gminy,
- 2) problemy z wyłonieniem wykonawcy robót budowlanych,
- 3) otrzymanie większych środków na realizację zadania z Regionalnych Programów Operacyjnych,
- 4) zwiększenie kosztów remontu ponad środki finansowe, którymi dysponowała gmina.

Wykres 4: Poziom wykonania wydatków w ramach programu wieloletniego "Senior+" na lata 2021–2025 w edycji 2021 przez poszczególne województwa - bez środków niewygasających z upływem 2021 r.

Poziom wykonania wydatków w ramach programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025 w edycji 2021 przez poszczególne województwa – bez środków niewygasających z upływem 2021 r.

Ponadto, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. 2021 r. poz. 2407), w ramach programu przedłużono termin realizacji zadań i możliwości wykonania wydatków przez jednostki samorządu terytorialnego do końca listopada 2022 r., których efektem końcowym ma być utworzenie 28 ośrodków wsparcia, w tym 6 Dziennych Domów „Senior+” i 22 Klubów „Senior+”, w łącznej kwocie 5 560 tys. zł. Do środków niewygasających zostały zgłoszone także koszty obsługi technicznej dla Wojewody Śląskiego w wysokości 63 tys. zł.

Wykaz środków niewygasających wraz z upływem 2021 r. oraz jednostek samorządu terytorialnego, które mają utworzyć ośrodki wsparcia „Senior+” w 2022 r., prezentuje Tabela 6.

Tabela 6: Wykaz środków niewygasających wraz z upływem 2021 r. oraz jednostek samorządu terytorialnego, które mają utworzyć ośrodki wsparcia w 2022 r.

Lp.	Województwo	Nazwa jednostki samorządu terytorialnego	kwota
1	śląskie	nie dotyczy	62 687,00 zł
2	dolnośląskie	Gmina Świebodzice (Klub „Senior+”)	135 000,00 zł
3	dolnośląskie	Gmina Mieroszów (Klub „Senior+”)	192 000,00 zł
4	dolnośląskie	Gmina Świdnica (Klub „Senior+”)	200 000,00 zł
5	dolnośląskie	Gmina Legnickie Pole (Klub „Senior+”)	180 542,00 zł
6	dolnośląskie	Gmina Boguszów-Gorce (Klub „Senior+”)	200 000,00 zł
7	dolnośląskie	Gmina Bogatynia (Dzienny Dom „Senior+”)	130 696,00 zł
8	kujawsko-pomorskie	Gmina Rogowo (Dzienny Dom „Senior+”)	400 000,00 zł
9	kujawsko-pomorskie	Gmina Rogoźno (Dzienny Dom „Senior+”)	280 000,00 zł
10	kujawsko-pomorskie	Gmina Rogoźno (Klub „Senior+”)	180 000,00 zł
11	lubuskie	Gmina Santok (Klub „Senior+”)	169 035,00 zł
12	łódzkie	Gmina Koluszki (Klub „Senior+”)	74 816,00 zł
13	łódzkie	Gmina Łowicz (Klub „Senior+”)	200 000,00 zł
14	małopolskie	Gmina Ciężkowice (Dzienny Dom „Senior+”)	396 004,00 zł
15	małopolskie	Gmina Sułkowice (Klub „Senior+”)	200 000,00 zł
16	mazowieckie	Gmina Troszyn (Klub „Senior+”)	123 703,00 zł
17	mazowieckie	Gmina Pruszków (Klub „Senior+”)	200 000,00 zł
18	mazowieckie	Gmina Konstancin-Jeziorna (Klub „Senior+”)	170 000,00 zł
19	podkarpackie	Gmina Pilzno (Dzienny Dom „Senior+”)	400 000,00 zł
20	podlaskie	Gmina Klukowo (Klub „Senior+”)	65 092,00 zł
21	pomorskie	Gmina Parchowo (Klub „Senior+”)	200 000,00 zł
22	pomorskie	Gmina Starogard Gdański (Klub „Senior+”)	39 920,00 zł
23	pomorskie	Powiat Chojnicki (Klub „Senior+”)	198 463,00 zł
24	wielkopolskie	Gmina Brzeziny (Dzienny Dom „Senior+”)	400 000,00 zł
25	wielkopolskie	Gmina Brzeziny (Klub „Senior+”)	200 000,00 zł
26	wielkopolskie	Gmina Bojanowo (Klub „Senior+”)	200 000,00 zł
27	wielkopolskie	Gmina Września (Klub „Senior+”)	80 696,00 zł
28	wielkopolskie	Gmina Tuliszków (Klub „Senior+”)	184 562,00 zł
29	zachodniopomorskie	Gmina Maszewo (Klub „Senior+”)	160 000,00 zł
Suma		28	5 623 216,00 zł

Biorąc pod uwagę powyższe, w 2021 r. zrealizowano 71 ze 118 zadań w module 1 oraz 554 z 561 zadań w module 2. Liczbę zrealizowanych zadań w ramach programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025, edycja 2021 w podziale na województwa, przedstawia Tabela 7.

Tabela 7: Liczba zrealizowanych zadań w ramach programu wieloletniego "Senior+" na lata 2021–2025, edycja 2021 w podziale na województwa

Województwo	Liczba ofert dofinansowanych		Liczba zrealizowanych zadań	
	Moduł 1	Moduł 2	Moduł 1	Moduł 2
Wojewoda dolnośląski	12	51	4	51
Wojewoda kujawsko-pomorski	14	18	9	16
Wojewoda lubelski	4	23	4	23
Wojewoda lubuski	3	32	1	31
Wojewoda łódzki	5	19	3	19
Wojewoda małopolski	10	52	8	52
Wojewoda mazowiecki	14	76	7	73
Wojewoda opolski	5	14	4	14
Wojewoda podkarpacki	7	57	5	57
Wojewoda podlaski	9	18	6	18
Wojewoda pomorski	3	25	0	24
Wojewoda śląski	2	47	2	47
Wojewoda świętokrzyski	1	35	1	35
Wojewoda warmińsko-mazurski	6	16	5	16
Wojewoda wielkopolski	15	45	8	45
Wojewoda zachodniopomorski	8	33	4	33
RAZEM	118	561	71	554

2. Poziom wykonania wydatków z edycji 2020 programu, które nie wygasły z upływem 2020 r.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2020 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2020 nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. 2020 r. poz. 2422), w ramach programu przedłużono termin realizacji zadań i możliwości wykonania wydatków przez jednostki samorządu terytorialnego do końca listopada 2021 r., których efektem końcowym miało być utworzenie 32 ośrodków wsparcia „Senior+”, w tym 13 Dziennych Domów „Senior+” i 19 Klubów „Senior+”, w łącznej kwocie 4 323 tys. zł.

W ramach wyżej wymienionych środków, do końca listopada 2021 r. utworzono 27 ośrodków wsparcia, w tym 10 Dziennych Domów „Senior+” oraz 17 Klubów „Senior+” – za łączną kwotę 3 282 tys. zł. Wykonanie wydatków wyniosło 77,6% w ramach środków niewygasających z upływem roku budżetowego 2020.

VII. Rodzaje usług realizowanych w ramach ośrodków „Senior+”

1. Usługi socjalne

Uczestnicy Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”, korzystali najczęściej z takich usług socjalnych, jak:

- zapewnienie ciepłego posiłku (obiadu), kawy, herbaty, wody, przekąsek;
- wsparcie w zakresie uzyskania pomocy w formie dożywiania (w ramach systemu pomocy społecznej);
- pomoc w zakresie uzyskania odzieży, pościeli oraz artykułów higienicznych;
- trening higieniczny – kąpiel, pranie, prasowanie, dbanie o wygląd zewnętrzny, higienę osobistą i estetykę otoczenia;
- poradnictwo socjalne prowadzone przez pracownika socjalnego;
- zapewnienie wsparcia emocjonalnego po utracie bliskiej osoby;
- budowanie poczucia bezpieczeństwa, opieki i przynależności do wspólnoty;
- pomoc w dostępie do służby zdrowia (zapisach do lekarza i na szczepienia), pomoc w realizacji recept, pomoc w założeniu „Koperty życia”; opieka pielęgniarki (konsultacje, odwiedziny w domu, pomoc w organizacji opieki lekarskiej);
- zapewnienie środków do dezynfekcji rąk oraz środków ochronnych podczas pandemii COVID-19 (płyny, maseczki, rękawice, przyłbice) oraz pomiar temperatury ciała;
- pomoc przy formalnościach związanych z korzystaniem z programów i oferty instytucji pomocowych dedykowanych osobom starszym i niepełnosprawnym;
- pomoc w wypełnieniu ankiety Głównego Urzędu Statystycznego w ramach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań;
- diagnoza potrzeb, pomoc w załatwianiu spraw osobistych i urzędowych, współpraca z rodziną i środowiskiem lokalnym;
- pomoc w robieniu zakupów;
- udostępnianie komputera wraz z dostępem do Internetu;
- zapewnienie miejsca do odpoczynku.

2. Usługi edukacyjne

W ramach zajęć edukacyjnych w 2021 r. seniorzy brali udział w:

- spotkaniach edukacyjnych z ludźmi kultury, sztuki, pisarzami, podróżnikami;
- wykładach i pogadankach na temat kultury, sztuki, muzyki, literatury, religii, ekonomii;
- warsztatach dziennikarskich;
- pogadankach na temat higieny jamy ustnej i chorób z nią związanych, a także protez zębowych;
- wykładach dotyczących profilaktyki zdrowia – spotkaniach z farmaceutą i innymi specjalistami, wykładach na temat różnego rodzaju chorób, zdrowego żywienia, "piramidy żywieniowej" i zagrożeń płynących z nieprawidłowego odżywiania się, a także cukrzycy, nadciśnienia, COVID-19, problemu nietrzymania moczu u kobiet i mężczyzn, zaopatrywania się w odpowiedni sprzęt rehabilitacyjny i medyczny, pogadankach nt. jak zadbać o siebie w upalne dni oraz złamań, zwichnięć i skręceń, profilaktyki nowotworowej, ochrony przed kleszczami;

Zdjęcie 5: Prace wykonane przez uczestników Klubu „Senior+” w Mroczkowie (Gmina Bliżyn) woj. świętokrzyskie - źródło archiwum własne Departamentu Polityki Senioralnej MRiPS

- zajęciach na temat pielęgnacji i ochrony stóp (prezentacja o rodzajach stóp - stopa egipska, grecka, rzymska). Sprawdzanie na podoskopie stóp seniorów - napięcia, nacisku na stopy. Ćwiczenia na stopy (z taśmami, językami, przy krześle);
- spotkaniach z psychologiem, w ramach bezpłatnego świadczenia usług psychologicznych oraz projektu psychoedukacja i profilaktyka wczesnego wykrywania chorób otępiennych;
- warsztatach z psychologiem na temat radzenia sobie z samotnością;
- spotkaniach z psychoterapeutą ds. uzależnień;
- pogadankach na temat sposobów radzenia sobie z ograniczeniami wynikającymi z procesu starzenia się;
- spotkaniach z fizjoterapeutą, konsultacjach indywidualnych i grupowych związanych z profilaktyką zdrowia fizycznego, przyczynami powstawania bólu i radzenia sobie z nim, zachowaniem odpowiednich postaw przy wykonywaniu czynności dnia codziennego;
- warsztatach z psychogerontologiem i indywidualne zajęcia usprawniające i profilaktyczne z gerontopedagogiem – polegające na stworzeniu spersonalizowanego planu pracy oraz ścisłą współpracę z rodziną seniora, mające na celu stworzenie seniorom optymalnych warunków funkcjonowania w środowisku oraz zachowania jak najlepszej kondycji umysłowej, a tym samym zapobieganie powstawaniu wszelkiego rodzaju chorób i zaburzeń pamięci;

- spotkaniach z funkcjonariuszami Policji i Strażą Miejską, tj. wykładach na temat bezpieczeństwa i ochrony majątku seniorów oraz najczęstszych przestępstw, których ofiarami często padają osoby starsze i samotne, procedur postępowania w takich przypadkach (akcja "Bezpieczny senior");
- kursach udzielania pierwszej pomocy;
- kursach samoobrony;
- zajęciach komputerowych;
- treningach umysłu oraz poznawaniu technik zapamiętywania poprzez rozwiązywanie zestawów zadań poprawiających koncentrację, spostrzegawczość, zdolność skutecznego zapamiętywania (rozwiązywanie szarad, krzyżówek, rozsypanek wyrazowych, układanie nowych słów z liter, rebusy, szukanie różnic w obrazkach, układanie rymów, quizy, kalambury, gry logiczne, Scrabble, nauka gry w szachy, nauka skeczki i monologów);
- zajęciach edukacyjnych nt. strachu, lęku, fobii;
- warsztatach fotograficznych i filmowych;
- biblioterapii;
- zajęciach z nauki języków obcych (np. nauka języka włoskiego, nauka j. angielskiego z użyciem audiobooków) oraz nauce gwary warmińskiej;

Zdjęcie 6: Uczestnicy i kadra Dziennego Domu „Senior+” w Janowicach Poduszowskich (Gmina Gnojno) na Senioraliach wojewódzkich w Zochcinku (woj. świętokrzyskie) - źródło archiwum własne Departamentu Polityki Senioralnej MRiPS

- warsztatach z kreowania wizerunku (spotkania ze stylistką, fryzjerem);

- warsztatach kosmetycznych – charakterystyka i przygotowywanie zabiegów na twarz, stopy, dłonie, podstawowe wiadomości z zakresu pielęgnacji, technik makijażu, typów cer, peelingi, maski, zmiany skórne, analiza kolorystyczna;
- warsztatach wyrobu naturalnych środków czystości;
- warsztatach kulinarnych i cukierniczych;
- warsztatach muzycznych;
- warsztatach z rękodzieła – ceramiki i sitodruku;
- warsztatach ogrodniczych i florystycznych;
- warsztatach edukacyjnych i proekologicznych w zakresie segregowania śmieci, odnawialnych źródeł energii, udział w spotkaniach informacyjnych nt. możliwości skorzystania z dotacji z programów m.in. „Mój Prąd”, „Czyste Powietrze”;
- zajęciach wspierających twórczość poetycką seniorów, tworzeniu tekstów piosenek;
- warsztatach z savoir-vivre – kształtowania umiejętności dobrego zachowania oraz celebrowania ich w życiu codziennym;
- spotkaniach wspomnieniowych – przekazywanie wartości i informacji historycznych na temat regionu w celu zachowania ich dla przyszłych pokoleń;
- choreoterapii;
- arteterapii z różnych form sztuki, muzyki i plastyki;
- ergoterapii;
- bajkoterapii;
- muzykoterapii – podczas której seniorzy relaksują się przy muzyce np. kolorując mandale, śpiewają, tańczą, uczą się gry na instrumentach, np. na bębnach, na łyżkach i marakasach;
- treningach z zakresu komunikacji międzyludzkiej, pozytywnego myślenia, asertywności, rozwoju osobistego, rozwiązywania problemów w życiu codziennym;
- warsztatach pamiętnikarskich;
- nauce kaligrafii;
- integracyjnych warsztatach teatralno-wokalnych;
- warsztatach wikliniarskich;
- warsztatach filcowania;
- warsztatach zdobniczych, np. "EKO TORBA";
- nauce gry w brydża;
- treningach z zakresu gospodarowania finansami, podczas których seniorzy kształtowali umiejętność gospodarowania własnym budżetem oraz racjonalnego planowania wydatków;
- kursach kroju i szycia – przerabianie ubrań, kurs szycia lalek i pacynek;
- warsztatach z muralu;
- kursach witrażu;
- warsztatach z zakresu renowacji mebli i techniki zdobień mebli;
- seminariach z refleksologii.

3. Usługi kulturalno-oświatowe

Nadal największą popularnością wśród uczestników Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+” cieszą się usługi kulturalno-oświatowe. W 2021 r. seniorzy mieli możliwość skorzystania z oferty kulturalno-oświatowej, takiej jak:

- wycieczki do muzeów,
- udział w wystawach, wernisażach,
- wyjazdy do kina, filharmonii, opery, operetki, teatru, na koncerty i kabaret,
- wycieczki do miejsc kultu religijnego,
- warsztaty aktorskie, tańca i muzyki, a następnie występy na lokalnych imprezach, wyjazdy na przeglądy artystyczne zespołów folklorystycznych,
- spotkania z ludźmi kultury i sztuki np. artystami, twórcami ludowymi, autorami książek i publikacji,
- zajęcia z animatorem kultury rozwijające rozbudzanie zainteresowania kulturą działalność kulturową seniorów, promowanie kultury różnych środowisk wśród seniorów,
- biblioterapia – czytanie książek, czasopism, wieczorki poetyckie,
- udział w akcjach, takich jak „Narodowe Czytanie 2021”,
- udział w gminnych wydarzeniach kulturalnych.

Zdjęcie 7: Uczestniczki Klubu „Senior+” w Piekoszowie na Senioraliach 2021 w Tomaszowie Mazowieckim - źródło archiwum własne Departamentu Polityki Senioralnej MRiPS

Przykład: Dzienny Dom „Senior+” w Świdnicy (woj. dolnośląskie) realizuje program "Senior w kulturze". Program ma na celu zachęcanie seniorów do regularnego udziału w wydarzeniach lokalnych o charakterze kulturalnym we współpracy ze Świdnickim Ośrodkiem Kultury oraz Muzeum Dawnego Kupiectwa (spektakle, koncerty, warsztaty, wystawy: malarstwa, fotografii, panele dyskusyjne, spotkania z aktorami i reżyserami). Program obejmuje również

spotkania w ramach Klubu Dobrej Książki oraz Filmoteki Dorosłego Człowieka, polegające na wymianie poglądów i refleksji na temat danego filmu lub książki. Kolejnym celem programu jest integracja międzypokoleniowa poprzez teatr. Program proponuje wszystkim seniorom udział w warsztatach teatralnych, których nieodłącznymi elementami są: drama, pantomima, taniec, praca z maską, praca z tekstem, praca z głosem, praca z rekwizytem. Seniorzy działający, w Teatrze Zielona Gęś przy Dziennym Domu mogą zaistnieć w przestrzeni kulturalnej miasta, biorąc udział w festiwalach i imprezach kulturalnych prezentując swoje spektakle lub pokazy taneczne. Do ważnych imprez kulturalnych miasta, w których uczestniczy Teatr Zielona Gęś należą: Czas na Teatr, Festiwal Teatrów Ulicznych, Przeglądy Zespołów Kolędniczych, Przegląd Piosenki Przedszkolnej i Marsz Uśmiechu. Seniorzy korzystają również z oferty repertuaru Świdnickiego Ośrodka Kultury oraz Teatrów we Wrocławiu i w Wałbrzychu.

Zdjęcie 8: Uczestnicy i kadra ośrodków wsparcia „Senior+” w Ożarowie na Senioraliach wojewódzkich w Zochcinku (woj. świętokrzyskie) - źródło archiwum własne Departamentu Polityki Senioralnej MRiPS

4. Usługi aktywności ruchowej lub kinezyterapii

W ramach aktywności ruchowej seniorzy korzystali z takich zajęć, jak:

- gimnastyka ogólnousprawniająca indywidualna i grupowa (trening obwodowy, trening stacyjny, ćwiczenia wzmacniająco-rozciągające, trening relaksacyjny, trening body and mind),
- fizjoterapia indywidualna i grupowa,
- joga dla seniorów, Aerobic, Pilates, Callanetics, Zumba,
- ćwiczenia oddechowe i relaksujące, starochińska gimnastyka zdrowotna,

- ćwiczenia na przyrządach w gabinecie kinezyterapii,
- ćwiczenia na bieżni i rowerach stacjonarnych, na orbitreku, z użyciem taśm i piłki, z hantlami,
- zajęcia na basenie (ćwiczenia w wodzie, nauka pływania),
- tenis stołowy, tenis ziemny,
- zajęcia z chustą animacyjną Klanza,
- silwoterapia – spacer, nordic walking z instruktorem,
- masaże, krioterapia.

Zdjęcie 9: Prace uczestników Klubu „Senior+” w Piekoszowie (woj. świętokrzyskie) - źródło archiwum własne Departamentu Polityki Senioralnej MRiPS

5. Usługi sportowo-rekreacyjne

W sprawozdaniach z realizacji programu, realizatorzy usług sportowo-rekreacyjnych podkreślili, że aktywność sportowa jest bardzo ważna dla rozwoju psychofizycznego seniorów. Minimalizuje skutki niektórych niesprawności, łagodzi przebieg wielu chorób przewlekłych i przedłuża życie. Tego typu zajęcia wpływają na dotlenienie mózgu, tj. wyższą sprawność umysłową, a także skutkują korzyściami fizycznymi i psychicznymi, m.in. wzmacniają i rozciągają mięśnie, minimalizują bóle pleców, stymulują układ odpornościowy, zapobiegają depresji i redukują stres. Dlatego zajęcia sportowo-rekreacyjne nadal należą do ulubionych.

W 2021 r. seniorzy bardzo chętnie uczestniczyli w:

- wycieczkach turystyczno-krajoznawczych,

- wyjazdach na basen, pływaniu na rowerach wodnych,
- zawodach sportowych i konkursach zręcznościowych, organizowanych podczas festynów i imprez lokalnych,
- spacerach rekreacyjnych po lesie i po parku, połączonych ze zbiorami darów natury;
- spacerach po lesie i po parku, połączonych z ćwiczeniami na siłowniach zewnętrznych, a także z kijkami nordic-walking,
- spotkaniach integracyjnych, takich jak: zabawy taneczne, biesiady, pikniki na świeżym powietrzu, grille, ogniska,
- wyjazdach do stadniny koni, połączonych z jazdą konną,
- towarzyskich grach świetlicowych, imprezach karaoke,
- zajęciach tanecznych, zabawach ruchowych na świeżym powietrzu (np. rzutki, ćwiczenia z piłką, rzucanie do celu woreczkami), plenerowych grach w szachy,
- marszach, biegach, wyprawach rowerowych, wyprawach na strzelnicę,
- wyjazdach do kręgielni, grach w bule, w molkky i w bocci,
- zajęciach bowlingu na hali sportowo-widowiskowej.
- wyjściach do grotty solnej, spacerach do tężni,
- wyjściach na sesje tlenowe do komory normobarycznej,
- grach zręcznościowych (np. ringo, piłkarzyki, bierki),
- zajęciach w ogrodzie sensorycznym.

Zdjęcie 10: Prace uczestników Klubu „Senior+” w Ożarowie, woj. świętokrzyskie – źródło archiwum własne Departamentu Polityki Senioralnej MRiPS

6. Usługi aktywizujące społecznie (w tym wolontariat międzypokoleniowy)

Uczestnicy ośrodków wsparcia „Senior+” w 2021 r. brali udział w akcjach charytatywnych, realizowali się jako wolontariusze, a także poświęcali czas dzieciom. Do najczęstszych form aktywizujących społecznie należały:

- spotkania międzypokoleniowe z przedszkolakami, uczniami szkół podstawowych, gimnazjów, szkół średnich oraz z dziećmi i młodzieżą z gminnych ośrodków wsparcia, podczas których seniorzy czytali dzieciom bajki, wystawiali dla nich teatrzyki, występowali z koncertami, organizowali dzieciom czas wolny podczas ferii lub wakacji,
- warsztaty tematyczne oraz zajęcia plastyczne, realizowane wspólnie z dziećmi i młodzieżą szkolną,
- organizacja paczek świątecznych oraz występów dla dzieci ze szkół i przedszkoli, ośrodków dla dzieci i młodzieży oraz dla osób przebywających w domach pomocy społecznej, szpitalach i hospicjach, udzielanie wsparcia osobom potrzebującym.
- udział w imprezach, uroczystościach i spotkaniach okolicznościowych, a także współorganizacja regionalnych imprez,
- współpraca pomiędzy uczestnikami Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+” z całej Polski, a uczestnikami Uniwersytetów Trzeciego Wieku, organizacjami pozarządowymi i instytucjami o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym, uczestnikami środowiskowych domów samopomocy, domów pomocy społecznej, domów dziennego pobytu itp.

Przykład: Uczestnicy Klubu „Senior+” w Świebodzicach (woj. dolnośląskie) wzięli udział w wielu akcjach charytatywnych, takich jak Finał WOŚP, Świebodzice Miastem Serc, a także w internetowych akcjach o charakterze charytatywnym, jak dzień szpilek, dzień różowej wstążki, dzień walki z depresją, dzień osób z zespołem Downa. Ponadto seniorzy brali udział w akcji sprzątnięcia Książańskiego Parku Krajobrazowego oraz w akcji sprzątnięcia miasta Świebodzice. Zorganizowali warsztaty kulinarne z mieszkańcami miasta, uczestnikami Środowiskowego Domu Samopomocy, a także z uczestnikami Świetlicy Środowiskowej. Zorganizowali paczki i prezenty świąteczne dla samotnych seniorów oraz mieszkańców DPS, oraz międzypokoleniowe warsztaty rozgrywek tenisa stołowego igry w chińczyka, zbiórkę żywności i pościeli dla bezdomnych zwierząt ze schroniska w Świdnicy. Uczestnicy Klubu cały rok zbierali nakrętki plastikowe, które regularnie przekazywane były organizacji pozarządowej na rehabilitację niepełnosprawnego dziecka z Gminy Świebodzice. Seniorzy przekazywali również własne prace na aukcje charytatywne. Wzięli udział w międzynarodowej akcji One Billion Rising oraz udział w propagowaniu (nagrywanie spotów reklamowych) Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań oraz szczepienia przeciw covid-19. Seniorzy wsparli także akcję społeczną propagującą profilaktykę leczenia nowotworów oraz zorganizowali zbiórkę okularów dla afrykańskiej społeczności.

7. Terapia zajęciowa

W 2021 r. uczestnicy Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+” mogli rozwijać swoje zainteresowania podczas takich zajęć, jak:

- zdobnictwo i dekoratorstwo, zajęcia florystyczne, bukiciarstwo,
- arteterapia – malarstwo, rysunek, grafika, pisanie ikon, collage, decoupage, scrapbooking, tworzenie kwiatów z różnych materiałów, tworzenie biżuterii, tworzenie obrazów z nici, makrama, filcowanie, tkanie obrazów na krośnie,
- papieroplastyka, rzeźba, warsztaty ceramiczne, garncarstwo,
- muzykoterapia – ćwiczenia oddechowe, ćwiczenia aparatu mowy i głośni, ćwiczenia rytmiczne i tonalne, wspólne śpiewanie, nauka gry na instrumentach,
- ergoterapia – prace stolarskie, renowacja mebli, wikliniarstwo, krawiectwo, dziewiarstwo, hafciarstwo, szydełkowanie, wyrób mydeł i świec,
- teatroterapia i poezjoterapia – małe formy teatralne, nauka tekstów wierszy, skeczy, monologów,
- terapia ogrodnicza,
- dogoterapia, felinoterapia, opieka nad akwariem,
- prowadzenie kroniki domu/klubu,
- fotografia.

Zdjęcie 11: Wystawa prac uczestników Dziennego Domu „Senior+” w Woli Karczewskiej (woj. mazowieckie), pt. Zaczarowany Ogród” – źródło Dzienny Dom „Senior+” w Woli Karczewskiej

VIII. Podsumowanie i rekomendacje

W 2021 r. powstało 98 ośrodków wsparcia „Senior+”, w tym 24 Dzielne Domy „Senior+” i 74 Kluby „Senior+”, na łączną liczbę 2 193 miejsc. W sumie, do końca 2021 r. funkcjonowało w Polsce 1 059 ośrodków wsparcia „Senior+” (wraz z utworzonymi w latach poprzednich), w tym 326 Dzielnych Domów „Senior+” i 733 Kluby „Senior+”, które łącznie oferowały seniorom 25 670 miejsc. Z oferty ośrodków wsparcia „Senior+” skorzystało 28 432 seniorów.

Z przedstawionych danych wynika, że ośrodki „Senior+” cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem wśród seniorów. Świadcą o tym nie tylko informacje przekazane przez wojewodów w sprawozdaniach, ale również wyniki kontroli programu pn. *Zapewnienie dziennej opieki osobom starszym w ramach realizacji Programu „Senior+”*, przeprowadzonej w 2021 r. przez Najwyższą Izbę Kontroli.

Zgodnie z oceną NIK, „program stanowił istotne wsparcie finansowe dla jednostek samorządowych w tworzeniu ośrodków wsparcia dla najstarszych mieszkańców gmin, jednocześnie przyczyniając się do zwiększania aktywności społecznej seniorów w życiu społecznym. Utworzone Dzielne Domy „Senior+” oraz Kluby „Senior+” poszerzyły ofertę usług z obszaru pomocy społecznej, kierowanych do osób starszych. Niewątpliwym atutem placówek „Senior+” było stworzenie bezpiecznego, przyjaznego seniorom miejsca. O ich atrakcyjności świadczy to, że w latach 2018–2020 liczba osób korzystających z nich wzrosła ponad dwukrotnie (...)”.

Biorąc powyższe pod uwagę, rekomenduje się kontynuowanie programu po 2021 r.

Zdjęcie 12: Prace uczestników Klubu „Senior+” w Skalbmierzu (woj. świętokrzyskie) - źródło archiwum własne Departamentu Polityki Senioralnej MRiPS

IX. Spis zdjęć

Zdjęcie 2: Prace Seniorów z Klubu „Senior+” w Niewiatrowicach	5
Zdjęcie 3: Kwiatnik wykonany przez uczestników Dziennego Domu „Senior+” w Ćmielowie	12
Zdjęcie 4: Ceramika wykonana przez uczestników Dziennego Domu „Senior+” w Bolesławcu	15
Zdjęcie 5: Prace wykonane przez uczestników Klubu „Senior+” w Zawichoście	18
Zdjęcie 6: Prace wykonane przez uczestników Klubu „Senior+” w Mroczkowie (Gmina Bliżyn)	26
Zdjęcie 7: Uczestnicy i kadra Dziennego Domu „Senior+” w Janowicach Poduszowskich (Gmina Gnojno) na Senioraliach wojewódzkich w Zochcinku (woj. świętokrzyskie)	27
Zdjęcie 8: Uczestniczki Klubu „Senior+” w Piekoszowie na Senioraliach 2021 w Tomaszowie Mazowieckim.....	29
Zdjęcie 9: Uczestnicy i kadra ośrodków wsparcia „Senior+” w Ożarowie na Senioraliach wojewódzkich w Zochcinku (woj. świętokrzyskie)	30
Zdjęcie 10: Prace uczestników Klubu „Senior+” w Piekoszowie (woj. świętokrzyskie)	31
Zdjęcie 11:	32
Zdjęcie 12: Wystawa prac uczestników Dziennego Domu „Senior+” w Woli Karczewskiej (woj. mazowieckie), pt. Zaczarowany Ogród” – źródło Dzienny Dom „Senior+” w Woli Karczewskiej	34
Zdjęcie 13: Prace uczestników Klubu „Senior+” w Skalbmierzu	35

X. Spis wykresów

Wykres 1: Budżet programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025, edycja 2021.....	7
Wykres 2: Podział dotacji na województwa w ramach modułu 1 programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025, edycja 2021	11
Wykres 3: Podział dotacji na województwa w ramach modułu 2 programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025, edycja 2021	14
Wykres 4: Poziom wykonania wydatków w ramach programu wieloletniego "Senior+" na lata 2021–2025 w edycji 2021 przez poszczególne województwa - bez środków niewygasających z upływem 2021 r.	22

XI. Spis tabel

Tabela 1: Liczba Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”, wraz z oferowaną liczbą miejsc, w podziale na województwa	10
Tabela 2: Liczba Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”, które otrzymały dofinansowanie w ramach modułu 2 konkursu, wraz z liczbą oferowanych przez nie miejsc, w podziale na województwa	13
Tabela 3: Liczba i rodzaj ośrodków wsparcia „Senior+”, które funkcjonowały w Polsce w 2021 r., w podziale na województwa.....	16
Tabela 4: Liczba miejsc w ośrodkach wsparcia „Senior+” oraz liczba seniorów, którzy w 2021 r. skorzystali z usług ośrodka wsparcia "Senior+"	17

Tabela 5: Wykaz ośrodków wsparcia „Senior+”, w których pracownicy Departamentu Polityki Senioralnej przeprowadzili wizyty monitoringowe w 2021 r.....	19
Tabela 6: Wykaz środków niewygasających wraz z upływem 2021 r. oraz jednostek samorządu terytorialnego, które mają utworzyć ośrodki wsparcia w 2022 r.	23
Tabela 7: Liczba zrealizowanych zadań w ramach programu wieloletniego "Senior+" na lata 2021–2025, edycja 2021 w podziale na województwa.....	24

XII. Spis załączników

Załącznik nr 1 – Wykaz jednostek samorządu terytorialnego, które otrzymały dofinansowanie na utworzenie i wyposażenie Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+” w ramach modułu 1 programu

Załącznik nr 2 – Zestawienie ofert jednostek samorządu terytorialnego, które otrzymały dofinansowanie na podstawie rozdziału V pkt 20, w ramach programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021–2025 edycja 2021

Załącznik nr 3 – Wykaz jednostek samorządu terytorialnego, które otrzymały dofinansowanie na zapewnienie funkcjonowania Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+” w ramach modułu 2 programu